

ТМГ. XXXVII	Бр. 3	Стр. 1155-1178	Ниш	јул - септембар	2013.
-------------	-------	----------------	-----	-----------------	-------

UDK 323.1+2+316.72(497.11 Кладово)

Прегледни рад

Примљено: 03. 06. 2013.

Ревидирана верзија: 24. 08. 2013.

Одобрено за штампу: 02. 09. 2013.

Његош Драговић
 Универзитет у Београду
 Технички факултет
 Бор
 Марија Јовановић
 Универзитет у Нишу
 Филозофски факултет
 Департман за педагогију
 Ниш

РЕЛИГИЈСКО-ЕТНИЧКА ПАНОРАМА ОПШТИНЕ КЛАДОВО *

Апстракт

Рубне општине на истоку Србије у којима живи становништво различитих вера и нација, представљају историјски, културолошки, стратешки и демографски важне области. Општина Кладово је пример где људи из различитих крајева, етничитета и религије, негују мултикултуралност и толеранцију за различитост. Већина становника је православне вероисповести, а најзаступљеније је српско становништво, са незнатним учешћем Влаха, Црногораца и Румуна, чији број варира од насеља до насеља.

У циљу њиховог систематског представљања у раду се бележе демографски трендови у етничко-конфесионалном смислу од Другог светског рата до данас. Представљени су подаци о верским објектима и религији становништва, карактеру и квалитету међуетничких и међуверских односа међу омладином, као и подаци из области медијског информисања и учешћа националних мањина у политичком животу Кладова.

Кључне речи: религија, становници, мањине, омладина, Кладово

njegdr@gmail.com

* Припремљено у оквиру пројекта „Одрживост идентитета Срба и националних мањина у пограничним општинама источне и југоисточне Србије“ (ОИ 179013), који се изводи на Универзитету у Нишу – Машински факултет, а финансира га Министарство просвете, науке и технолошког развоја РС.

RELIGIOUS AND ETHNIC PANORAMA OF THE MUNICIPALITY OF KLADOVO

Abstract

Municipalities in eastern parts of Serbia, with the population of different religions and nations, represent historically, culturally, demographically, and strategically important areas. Kladovo is the best example of a municipality where people from different regions and of different ethnicities and religions foster multiculturalism and tolerance for diversity. The majority of the population is Orthodox Christian, with the Serbs, who are in the majority, and with small proportions of Vlachs, Montenegrins, and Romanians, whose number varies from one settlement to another.

In order to present them systematically, the paper records demographic trends in terms of ethnicity and religion from World War II until today. The paper also presents data on religious sites and the religion of the population, the nature and quality of inter-ethnic and inter-religious relations among youth, as well as data from the field of media and participation of national minorities in the political life of Kladovo.

Key words: religion, residents, minorities, youth, Kladovo

УВОД

Најистуренија тачка у источној Србији, оивичена међународном реком Дунав целом дужином североисточне и источне стране, јесте општина Кладово.

Припадајући кључној области која чини компактну целину са специфичним географским, климатским и културолошким одликама, општина Кладово, из више разлога, представља стратешки важну коту за Србију. Осим што се граничи са Румунијом, покривајући контролни простор црноморског слива, и предствалајући важан војно-стратешки положај, она је и културноисторијски богата средина са мноштвом вредних споменика и утврђења.

Простирући се уз обале Дунава и чинећи гранично подручје са суседном Румунијом, Кладово дели судбину пограничних општина којима оваква позиција пружа многе предности, али и одређене недостатке. Предности општине Кладова везују се за област културе и економске сарадње, док се недостаци везују за безбедност. Оно што карактерише пограничну општину Кладово је плурализам духовних потреба и истинска брига за културну баштину, где сваки појединац може да се пронађе у традицији, кроз верске или друштвено-политичке промене, које су саздане у толеранцији према различитостима.

Конфесионално-етничка панорама општине Кладово у наставку ће бити представљена кроз анализу етничке и верске структуре становништва, медије и политичко представљање националних ма-

њина. Такође ће бити представљени подаци о међуетничким и међу-конфесионалним односима становништва, као и дистанци међу школском популацијом у Кладову.

КЛАДОВО – МЕСТО И НАСЕЉАВАЊЕ

Општина Кладово припада Борском округу или целини познатијој као Кључ у Тимочкој Крајини. Са јужне и западне стране је окружују општине Неготин и Мајданпек, а северно је већим делом омеђена реком Дунав, која је и државна граница са Румунијом. На 629 км² површине, општина Кладово има 23 насеља: Кладово и Брза Паланка градског су типа, а остала су сеоске средине. Уз обале Дунава смештено је 18 насеља: Текија, Нови Сип, Давидовац, Кладушница, Кладово, Костол, Мала Врбица, Велика Врбица, Ртково, Корбово, Вајуга, Милутиновац, Велесница, Љубичевац, Грабовица, Река, Брза Паланка, Купузиште, док се у средишту налазе пет насеља: Петрово село, Манастирица, Подвршка, Речица и Велика Каменица.

Настанак Кладова везан је за војно-цивилни логор Римљана на лимесу познатом као *Занес*. Словени су овде подигли насеље Новиград (Мађари га руше 1502. године, али је обнављен двадесет година касније), да би се изградњом тврђаве Фетислам (чувар ислама) у 16. веку, изгубио словенски назив и дошло до насељавања турског становништва. Порекло садашњег имена Кладово потиче од келтске речи *kladiff*, која значи најстарија људска насеобина, иако се помињу и термини *клад*, којим се означава направа која служи за заробљавање и *кладенац*, што значи обиље извора (<http://www.kladovo.org.rs>).

Основни чинилац привредног развоја Кладова је Хидроелектрана „Ђердап“, саграђена 1972. године са Румунијом, која је и данас значајан извор енергетске стабилности у земљи. Овим хидроенергетским системом преводница регулише се саобраћај Дунавом, који је уједно и државна граница са Румунијом. Територија Кладова је повезана са залеђем Србије путним правцима: из Београда (260 км); Параћина (200 км) и Ниша (око 200 км).

Географске одлике Кладова полазе од разгранате хидрографске мреже, у коме посебно река Дунав, на коју се ослања Национални парк Ђердап на површини од око 64 хектара одликује богата флора, фауна, као и рељефни монументи и споменици културе. Одлике равничарско-терасастог терена поред обале Дунава и брдско планински предели са надморском висином до 500 метара идеални су за живот, неговање традиције виноградарства и рибарства. Природа и старе цивилизације указују на обимне потенцијале ове општине, значајне с аспекта дугорочног неговања суживота етничких и религијски различитих групација, које и дан-данас живе складно у општини Кладово.

Насељавање становништва

Кроз историју, структура и заступљеност етничких и верских група у Кладову се често мењала, пратећи политичке промене и егзистенцијалне потребе њеног становништва у односу на уже и шире подручје (округ, државу и регион).

Кладово је 1850. године, било центар Кључког среза, Крајинског Округа и имало је 207 кућа и 760 становника, „столицу среског начелника, примиритељни суд, општинску кућу, цркву парохијалну, школу од четири разреда и постекспедицију“ (према: Јаковљевић, 2010, стр. 78). Становници су били Срби и Власи, „кротки и прилично приљезни људи, навикнути на уредније грађење кућа, на чистоћу. У суседном Фетисламу налазила се 71 кућа са 380 муслиманских житеља“ (исто, стр. 78). Да би се консолидовала демографска структура на граничном подручју Србије, држава је прибегла мерама стимулисања насељавања становника Баната и Црне Горе на тлу кладовског среза. Половином 19. века насељено је 64 црногорских породица, као и већа група из Баната. Досељеници из Црне Горе се нису помирили са близином турског Фетислама, те су се одселили у атар данашњег Петровог села, док су земљиште у том делу заузели Банаћани (Јаковљевић, 2010).

По успостављању српске власти, кнез Милош се определио за стимулисање насељавања влашких Рома у рубним подунавским пределима, чиме је Србија добила добре занатлије, а још мноштво њих других занимања пребегло је у кладовски крај спашавајући се од ропства, које је на румунској страни укинато 1856. године. Због тога што је Кладово постало стециште становника бројних регија, било је значајно да се сагради један репрезентативни православни храм, и то на месту уз стару цркву (радови су отпочели 1856. године, а окончани су 1862. године).

Многи ратни вихори на Балканском полуострву неминовно су допринели да долазе нови становници, који су одабрали Кладово и околину за свој нови дом. Наравно, утицај насељавања је био такав да је пратио привредни карактер у коме је посебан утицај имала бродоградилнишна индустрија, као и хидропривредна експанзија овог краја. Осим производне основе, пописи су показивали да је Кладово привлачило становнике из различитих крајева бивше Југославије, суседне Бугарске, Румуније и Грчке, чинећи да се мешају културе у којима се идентитет и припадност нацији и религији, нису доводили у питање.

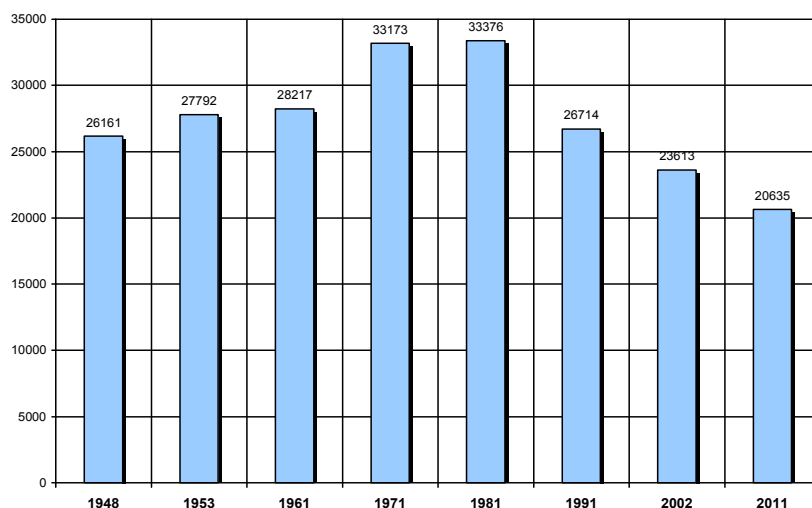
ПОСЛЕРАТНИ ПОПИСИ СТАНОВНИШТВА

Након завршетка Другог светског рата, први званичан попис је извршен 1948. године, стварањем истоветних услова за попис становништва у СФРЈ. Иако је у свих осам послератних пописа, становни-

штво пописано по концепцији сталног становништва, у појединим пописима је долазило до методолошких разлика.

После Другог светског рата подаци о етничкој припадности су резултат слободног изјашњавања становника, или старалаца деце млађе од десет (1948, 1953. и 1961), односно петнаест година (1971, 1981, 1991, 2002. и 2011). Првих деценија након Другог светског рата, боравак наших грађана у иностранству био је спорадична појава која није била предмет праћења у пописима 1948, 1953. и 1961. године. Међутим, средином шездесетих година 20. века бележи се масовнији одлазак грађана Србије на рад у иностранство (РЗС), што је случај и са становништвом Кладова.¹

Пописи након Другог светског рата, показују да је кретање броја становника у Тимочкој крајини (Зајечарски и Борски округ) имао два преовлађујућа тренда, што се односи и на општину Кладово (графикон 1).

Графикон 1. Промена броја становника у општини Кладово, од 1948–2011.

Graph 1. Changes of population number in the Municipality of Kladovo, 1948-2011

Извор: РЗС – СТАНОВНИШТВО, Упоредни преглед броја становника од 1948–2002; Попис становништва, домаћинства и станова у 2011. години

¹ Према методологијама пописа 1971, 1981. и 1991. године, без обзира на одсуство, наши грађани на привременом раду у иностранству, као и чланови породице, укључени су у укупно становништво Србије, што има утицаја на реалну слику бројности, пре свега у миграторним подручјима, какво је Кладово.

Број становника је растао од 1948–1961. године, а у Кладову и до 1981. године, да би након те године бележио стални популациони пад. У првом међуписном периоду раст је био по променљивој стопи од 6%, а онда се стопа кретала у граници нешто вишој од 1% (1953–1961), што се сматра стагнацијом. Привредна очекивања око развоја хидросистема „Ђердап“ су утицала да од 1961–1981. године буде забележен динамичан раст популације, са 28.217 на 33.376 становника, што је повећање од 15,8 одсто.

Негативни тренд се бележи после 1981. и траје до 2011. године, са популационим падом преко 38%. Ово значи да је број становника 2011. године нижи од онога из 1948. за скоро 6.000 становника. Очигледан је утицај миграција становништва из села у град, праћен иселавањем и трагањем за бољим условима у веће регионалне центре, са највећим бројем оних који су одлазили у иностранство.

Резултати пописа из 2011. године показују да је у Борском округу етничка слика доста уједначена по општинама, где већинско становништво чине Срби, са 97.239 или 77,8 %, након којих следе 13.313 Влаха (10,7%), 2.244 Рома (1,8%), а онда Румуни са 791 припадником (0,6%), Македонаца је 600 (0,5%), а Црногораца 452 (0,4%), док остали појединачно имају мање од 300 припадника (испод 1%).

Табела 1. Етничко-религијска заступљеност у општинама Борског округа

Table 1. Ethnic and religious share in municipalities of the Bor District

Обележје изражено у бројевима и процентима	Општине Борског округа				
	Укупно	Бор	Мајданпек	Неготин	Кладово
Број становника	124 992	48 615	18 686	37 056	20 635
Површина општине у km^2	3507	856	932	1089	629
Густина насељености по km^2	36	57	20	34	33
ЕТНИЧКА ВЕЋИНА %	77.8	72.9	78.5	79.5	85.7
Етничке мањине (укупно)	15.0	20.6	15.3	12.2	6.7
– Власи	10.7	13.8	11.9	6.9	3.8
– Роми	1.8	3.6	-	1.2	0.2
– Црногорци	0.4	0.2	0.4	0.1	1.1
– Македонци	0.5	0.9	0.3	0.2	0.2
– Румуни	0.6	0.6	0.4	0.7	0.8
РЕЛИГИЈСКА ВЕЋИНА %	91.1	90.3	92.4	91.0	91.8
– Православци	89.7	88.4	91.4	89.8	90.9
– Католици	0.4	0.7	0.4	0.2	0.3
– Протестанти	0.2	0.2	-	0.3	-
Ислам	1.2	2.8	0.2	0.2	0.1
Остали	0.1	0.1	-	0.1	0.1
Непознато (неизјашњени)	7.7	6.9	7.4	8.8	8.0

Извор: РЗС- Попис становништва, домаћинстава и станова 2011.

На нивоу Општине Кладово карактеристичан је следећи однос у етничкој структури: 1) већинско становништво Кладова чине Срби (85,7%); 2) етничке мањине су заступљене са 6,7%; 3) најбројнија мањинска заједница у Општини су Власи (3,8%).

С аспекта религијске структуре становништва Кладова, важно је напоменути да Срби, као етничка већина православну вероисповест деле кроз судбину или избор, са етничким Власима, Црногорцима, Румунима и Македонцима, док су Роми махом исламске вероисповести.

ЕТНИЧКА СТРУКТУРА СТАНОВНИШТВА КЛАДОВА

Подаци о националној припадности у пописима од 1948. до 2011. године посвећивали су посебну пажњу етнокултуралним карактеристикама становништва. Интерес је био да обележја вероисповест, матерњи језик и национална припадност, буду статистички обрађени и приближени вишеконфесионалном и вишенационалном друштву.

Општину Кладово пратила је промена административних целина, па је Срез Кључки имао петнаест општина, међу којима нису била насеља из Крајинског среза. Поред унутрашњих промена и промена економских прилика у земљи, утицај државних односа са суседима допринео је већој депопулацији у Кладову.

Први послератни попис становништва из 1948. године, показао је да се у општини Кладово са 26.161 становником, као најнасељеније место издваја градско насеље Кладово (2.128), а онда насеља Грабовица (1.916) и Корбово (1.892). На попису из 1953. године, најнасељеније је опет Кладово, а онда Корбово и Грабовица, са укупно 27.792 становника у општини. У међупописном периоду 1948-1953, дошло је до повећања броја становника од 6,2% у општини, а пад су забележили Брза Паланка, Купузиште и Љубичевац. На попису из 1961.године, у Кладову је живело 28.217 становника (тек 1,5% више него 1953.).

Табела 2. Број становника у општини Кладово по насељима
(Попис, 1948–2011)

Table 2. Number of residents of the Municipality of Kladovo by places,
1948-2011

Назив насеља	Број становника по години пописа								Индекс 1948= 100
	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2002	2011	
Брза Паланка-г	1739	1683	1801	1668	1699	1183	1076	860	49.5
Вајуга	870	929	931	1002	952	715	563	437	50.2
Велесница	677	723	751	747	795	409	265	215	31.8
В. Врбица	1518	1622	1576	1660	1651	1272	996	792	52.2
В. Каменица	1549	1800	1764	1730	1689	900	757	542	34.9
Грабовица	1916	2058	2083	2155	2242	1189	880	685	35.8
Давидовац	627	714	646	710	683	621	610	534	85.2
Кладово-г	2128	2336	2683	6957	8325	9330	9142	8869	417
Кладушница	825	933	896	1017	985	861	727	634	76.8
Корбово	1892	2076	2055	1930	1755	1318	1067	740	39.1
Костол	834	859	891	1138	1218	1098	1053	961	115
Купузиште	783	768	819	782	797	445	317	237	30.3
Љубичевац	1403	1398	1394	1440	1562	543	458	364	25.9
М. Врбица	970	1123	1058	1226	1233	976	783	782	80.6
Манастирица	449	479	486	529	438	313	250	168	37.4
Милугиновац	253	299	304	307	302	218	186	143	56.5
Нови Сип	682	746	625	1646	956	806	909	767	112
Петрово Село	1222	1209	1144	589	376	220	129	79	0.06
Подвршка	1910	1943	2056	2170	2111	1503	1143	981	51.4
Река	609	643	694	603	529	339	278	203	33.3
Речица	149	153	161	154	129	60	45	23	15.4
Ртково	1771	1821	1764	1671	1718	1279	1012	827	46.7
Текија	1385	1477	1635	1342	1231	1116	967	792	57.2
КЛАДОВО	26161	27792	28217	33173	33376	26714	23613	20635	78.88%

Извор: РЗС – СТАНОВНИШТВО, Упоредни преглед броја становника од 1948–2002. из 2004; Попис становништва, домаћинстава и станова у 2011. години

Резултати пописа становништва из 1961. године показали су благи раст укупног броја становника у односу на ранији попис, да би на попису из 1971. године, раст износио 17,6%, осим у насељима која су измештена због изградње ХЕ „Ђердап“. Од 1971–1981. године у општини је било 203 становника више, а од 1981–1991. за 6.662 становника мање. Негативан тренд је настављен, па је у периоду 1991–2002. било 3.101, а од 2002–2011. године 2.978 становника мање. У послератном периоду пописа од 1948–2011. године једино су насеља Костол (10%) и Нови Сип (15%) увећала бројност, док су сва остала насеља забележила пад, а највише Петрово Село (са 1.222 на

79 становника), Речица (са 149 на 23) и Љубичевац (са 1.403 на 364), и Купузиште (са 783 на 237). У међупописном периоду 2002–2011. ниједно насеље у Кладову није популационо расло, а Мала Врбица је имала становника мање (783 наспрам 782), што је и у апсолутним и релативним (99,9%) показатељима добар тренд.

Уколико се посматра етничко изјашњавање становништва у Кладову, бројност појединих група варирала је од Пописа 1961. године до оног из 2011. године.

Табела 3. Број становника у Кладову према националној припадности

Table 3. Population of the Municipality of Kladovo by ethnicity

Националност	Попис становништва						
	1961*		1971	1981	1991**	2002	2011
Срби	17612	13412	30306	30171	28102	21130	17673
Бошњаци	-	-	-	-	-	2	2
Бугари	-	-	-	-	15	11	6
Власи	-	-	-	-	288	568	788
Горанци	-	-	-	-	-	-	6
Југословени	12	1	346	1014	494	73	16
Мађари	14	4	52	27	21	12	8
Македонци	34	12	84	88	99	42	42
Муслимани	1	-	138	10	19	14	6
Немци	-	-	-	-	5	3	1
Роми	-	-	2	18	21	21	36
Румуни	-	-	-	-	75	216	156
Руси	-	-	-	-	7	1	3
Словаци	-	-	-	-	10	1	2
Словенци	7	1	102	9	17	6	4
Украјинци	-	-	-	-	-	3	6
Хрвати	34	9	228	68	77	35	35
Црногорци	1131	2	1223	1284	986	572	236
Остали	-	-	23	4	44	18	37
Неизјашњени	-	-	-	-	65	631	616
Регионална припадност	-	-	-	-	4	-	1
Непознато	-	-	-	-	1532	252	955
Укупно	18911	13472	33173	33376	31881	23613	20635

* Кладово је територијално било у два среза. ** По старој методологији (нова: 26714)

Извор: РЗС – СТАНОВНИШТВО, Упоредни преглед броја становника од 1948–2002; Попис становништва, домаћинства и станова у 2011. години

Евидентирано је смањење броја припадника највећих етничких група, пре свега Срба (16,4% смањење за период 2002–2011; 24,8% за период 1991–2002; а 43% у интервалу од 1961–2011), са још већим смањењем броја Црногораца (58,7% смањен број за период 2002–2011; 42% за период 1991–2002; а од 1961–2011. кумулативни пад је 79,2%). Релативни раст су забележили Власи са 288 припадника у 1991. години на 788 припадника према попису из 2011. године, што је повећање од два и по пута. Променљив однос су имали припадници румунске националне мањине у општини Кладово, која је 1991. године имала 75 припадника, да би 2011. године имала 156 припадника, што је двоструко повећање. Остале групе (Југословени, Мађари, Муслимани и други) бележе константан пад броја становника, а ромска популација благи раст уз незнатно учешће у укупном броју становника општине Кладово.

Подаци на Попису становништва из 2011. године, показују да је укупан број пописаних лица на територији општине Кладово 27.227, од којих 20.635 стално живи у Кладову, док је четвртина радно активног становништва (6.534 лица) ван земље. На 629км² површине, општина Кладово има просечно 33 становника по километру, где су најзаступљенији припадници српског народа (85,7% – 17673 становника). По подацима из 2011. год. у Кладову живи 788 Влада (3,8%), 236 Црногораца (1,1%) и 156 Румуна (0,8%). Остале етничке заједнице немају појединачно више од 0,5% у укупном броју становника.

Етничка структура становништва по насељима у општини Кладово је хетерогена, са изразитим учешћем становника који су српске националности у свих 23 насеља (подаци са пописа из 2002). Највећи број Срба у општини Кладово је концентрисан у централном насељу, Кладову (8.074 или 38,2% у уделу Срба у општини), а онда у селу Подвршка (1.024 или 4,8%), па у Костолу (1.013 или 4,8%). Остале етничке групе имају далеко мање учешће у насељима општине Кладово, при чему су на другом месту Власи у петнаест насеља, Румуни у шест насеља и Црногорци у три насеља (Кладово, Петрово Село, Текија).

Подаци о старости становништва неумољиво показују да је кладовачко становништво „старо“ становништво и да постојећа популациона политика неће успети да промени однос између становништва старости до петнаесте године живота и групе становништва преко шездесет пет година живота (Трифновић, Драговић 2012).

РЕЛИГИЈСКА ПАНОРАМА И ВЕРСКИ ОБЈЕКТИ У КЛАДОВУ

Експанзија исповедања религије је условљена политиком и миграцијом (сеобе, освајања, или економска миграција) становни-

штва. Ипак, вероисповест је чин личног убеђења заснованог на схватањима религије и на слободи верског убеђења. Подручје Кладова има материјалне доказе духовног постојања храмова, верских објеката и реликвија, који потврђују да је још одавно овде живело религиозно становништво. Тако је православно хришћанство одавде ширио Никодим Тисмански (крајем 14. века), оснивач манастира Манастирица (<http://sr.wikipedia.org/wiki/>).

Иако су се о вероисповести становници изјашњавали у послератним пописима само четири пута (1953, а онда 1991, 2002. и 2011. године),² док је на попису из 1953. године питање формулисано као однос према вери (без података), ти резултати нису упоредиви са оним из пописа 1991, 2002. и 2011. године.³

Табела 4. Становништво према вероисповести у Кладову

Table 4. Population of the Municipality of Kladovo by religion

Верска припадност	Пописи ставноништва						Индекс	
	1991	%	2002	%	2011	%	91/02	02/11
Православна	28412	89.12	22406	94.89	18746	90.85	78.9	83.7
Католичка	121	0.38	67	0.28	57	0.28	55.4	85.1
Протестантска	25	0.08	27	0.11	5	0.02	108.0	18.5
Остале	-	-	-	-	21	0.10	-	-
Хришћанска	28558	89.58	22500	95.28	18953	91.25	78.8	84.2
Исламска	27	0.08	22	0.09	21	0.10	81.5	95.5
Јудаистичка	-	-	1	0.00	-	-	-	-
Остале вере	1	0.00	14	0.06	1	0.00	1400.0	7.1
Атеисти	269	0.84	18	0.08	60	0.29	6.7	333.3
Неизјашњени	65*	0.20	776	3.29	643	3.12	1193.8	82.9
Непознато	2961	9.29	282	1.19	957	4.64	9.5	339.4
Укупно	31881	100	23613	100	20635	100		

Извор: РЗС – Попис из 1991, 2002, 2011; Вероисповест, матерњи језик и национална припадност, 2013.

² Међутим, у методолошким упутствима нису се прецизно дефинисали подаци да ли се ради о активним верницима или су се лица изјашњавала у смислу традиције, односно религије старијих генерација.

³ Пописом из 1991. године није детаљно објашњено питање вероисповести, да би у пописима 2002. и 2011. године питање о вероисповести било Уставом формулисано да грађанин „није дужан да се изјасни“. У складу са уставним одредбама, грађанима је у последњем међупописном периоду (2002–2011) у потпуности било омогућено слободно изјашњавање о вероисповести, осим када се радило о деци млађој од 15 година, за коју су одговор на ово питање давали један од родитеља, усвојитељ или старатељ.

Пописи становништва из три упоредна периода, 1991, 2002. и 2011. године, показују висок проценат религиозног становништва у општини Кладово. О верској припадности се 1991. године није изјаснило само 65 лица, што је 0,2% од укупног броја становника. Већ 2002. године тај се број пење на 776 лица, што износи 3,3%, да би на последњем попису из 2011. године у општини Кладово било неизјашњених 643 лица или 3,1%. Уколико посматрамо 1991. годину, религиозног становништва је 28.586 или 89,7%, који је већ 2002. године премашен (95,4%), вероватно због општих друштвених околности и враћања религије у школе. Овај тренд је у 2011. години износио 91,9% религиозног становништва са апсолутним и релативним падом броја у односу на претходне пописе.

Од пописа из 1991. године до 2011. године религиозно стање становника у општини Кладово се није битно променило. Највећи број укупног и религиозног становништва је православне вероисповести, а тек онда католичке вероисповести (0,3%). Од укупног броја становника у Кладову (20.635), њих 18.746 се према пописним резултатима изјаснило да припада православној вероисповести; 21 становник је исламске вероисповести; 5 становника се изјаснио да је протестантске вероисповести, а њих 57 католичке (Попис становништва, домаћинства и станова 2011).

Верске заједнице и објекти у општини Кладово

У општини Кладово постоји податак да на њеној територији црквену службу врши Српска православна црква, а да неформално делује епархија Румунске православне цркве, док су раније постојале и нетрадиционалне верске заједнице (Јеховини сведоци и сл.). *Српска православна црква* је традиционална верска заједница, која на територији општине Кладово делује кроз намесништво Кључко (Неготинско), у Епархији тимочкој, чији епархијски архијереј Јустин има седиште у Зајечару. *Румунска православна црква* има епархију *Dakija Feliks* у Де-ти (Румунија), чије је административно седиште у Вршцу. Богослужења се изводе на такозваном „матерњем“ језику код румунског (Банат) и влашког становништва (без дозволе у 19 општина источне Србије). Католички и протестантски верници немају своју духовну заједницу и објекте на простору кладовске општине, с обзиром на то да број верника ових конфесија не прелази седамдесет припадника.

Епархија Тимочка СПЦ-а у општини Кладово има објекте у свим селима, осим у *Милутиновицу*, *Речици*, *Реки* и *Петровом Селу*. Манастир у *Манастирици* је према првом предању основао свештеник Никодим Грчић, по другом, Свети Никодим тисмански под краљем Милутином, а по трећем, Радул-бег, познат као ктитор Лапушањске цркве (<http://www.eparhija-timoska.org>). Стара манастирска црква служила је до седамдесетих година 19. века, а зидање новог

храма започето је 2003. године на иницијативу епископа тимочког Јустина, док је обнова манастира Свете Тројице је још у току.

У *Корбову* су 1932. године постављени темељи цркве св. Апостола Петра и Павла (Цветичанин, 1934), која је завршена 1935. године. *Кладушница* је 1854. године имала пристаниште за „пароплове“, лепу цркву и школу са три разреда. У селу *Костол* је постојала мања црква,⁴ пренесена из Ђердапа (1907. године), а већа, посвећена св. Архангелу Михаилу, подигнута је 1907/1908. године (Калезић, 2002). Захваљујући ктиторима, 2004. године ова црква је обновљена и осликана посебном техником, уз проширење звоника.

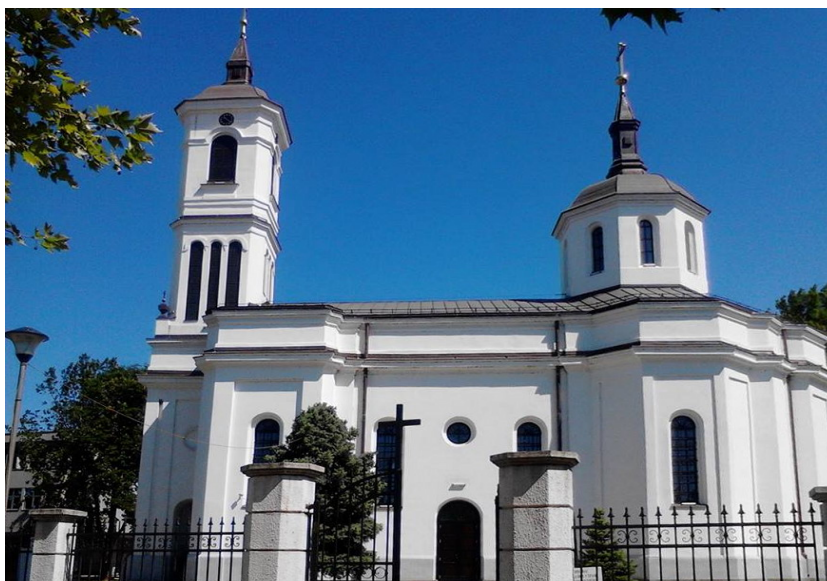
Велика Каменица је имала 1858. године цркву посвећену светој Параскеви, а касније је изграђена нова црква посвећена Спасовдану, када је и сеоска заветина. У *Текији* је црква посвећена светом Николи, изграђена за време пресељења насеља. У *Новом Ситу* је још једна црква изграђена за време пресељења насеља због изградње ХЕПС "Ђердап" I. *Давидовац* има недавно изграђену цркву, а до изградње су за обреде и церемоније коришћени записи или заветна дрва, па и Дунав. Тројице се славе као заветина.

Село *Мала Врбица* је имало 1809. године подигнуту цркву брвару, посвећену Арх. Михаилу, да би касније била затворена, а један од свештеника (С. Симић) се заузео око изградње нове цркве. *Велика Врбица* слави славу св.Тројице у два црквена објекта: старој цркви Св.Спасења из 1903. године, и најновијој посвећеној Св. Сави, из 2007. године, за чију градњу су посебно обезбеђена звона, подршком мештана. Село *Вајуга* је започело градњу нове цркве (1911/12.) када је стара срушена. *Купузиште* је имало цркву још у средњем веку, а нова црква је 1995. године била завршена и комплетно опремљена. *Ртково* је цркву имало још у 18. веку, са службом на румунском, па на словенском језику. Нова црква са фрескама је урађена 2002. године, за чију реконструкцију су обезбеђена средства од мештана и дијаспоре. *Подвршка* има цркву, црквену и сеоску славу, Спасовдан.

Кладово је у старом градском језгру имало цркву-земуницу стару триста година, а сада је ту храм Светог Ђорђа (Слика 1), грађен од 1856. до 1862. године. У *Брзој Паланци* је стара црква (грађена од 1870. до 1872) била једна од најлепших у овом крају. Црква и насеље Брза Паланка имају нови црквени објекат у центру Брзе, а заједно славе Тројице. *Љубичевац* је своју парохију добио 1932. године, а више од сто година село није имало свој храм, да би житељи у року од годину дана подигли нову велелепну цркву и посветили је Светој Тројици, а коју је 1994. године освештао Патријарх српски Павле. *Велесница* је одавно имала цркву, а нова, скромнијег је изгле-

⁴ Не ради се о римском светилишту, нити цркви која је постојала након пада рано-византијског лимеса и насељавања словенских племена у 6. и почетком 7. века.

да него у Љубичевцу, недавно је подигнута. *Грабовица* је имала црквени објекат још у средњем веку. У периоду од 1783. до 1784. године изграђена је црква од дасака (страдала у рату 1813), а на њеном месту је касније подигнут садашњи храм св. Николе.

*Слика 1. Црква Светог Великомученика Георгија – Св. Ђорђе
(М. Јовановић, мај 2013. год.)*

Figure 1. Church of St. George, Kladovo (M. Jovanović, May 2013)

Мноштво верских објеката и њихова историја потврђује да је становништво Кладова од давнина јавно изражавало своју вероисповест и да га је, без обзира на етничку припадност, *Свето тројство* вековима уједињавало.

ИНФОРМИСАЊЕ И ПОЛИТИЧКИ ЖИВОТ У КЛАДОВУ

Изјашњавање становништва о свом матерњем језику у Кладову показује да најбројнија етничка група као матерњи језик користи српски, који је и званично службени језик у Републици Србији.

Подаци о матерњем језику укључени су у све пописе у периоду од 1953. до 2011. године са различитим тумачењем.⁵ Према резул-

⁵ У Попису 1953. године, матерњим језиком подразумевао се језик којим лице у свом домаћинству претежно говори, или га сматра својим матерњим језиком, док сви наредни пописи (1961–2011) подразумевају језик који је неко лице нау-

татима пописа из 2011. године за 17.557 од 20.635 становника општине Кладово српски језик је матерњи језик. Влашким језиком као матерњим говори 1.615 становника Кладова, а румунским њих 160. Као матерњи језик становништва општине Кладова јављају се још и македонски (30), хрватски (12), ромски (20) и др.

У међупописном периоду од 2002–2011. године, у општини Кладово се осим пада укупног броја становника, примећује и смањење апсолутног удела становника који као матерњи језик користе српски (2002. године је било 90,3%, а 2011. је 85,1%), што је тадашњих 82,3 одсто. Сасвим супротна ситуација је са влашким језиком, који бележи и апсолутни и релативни раст у овом периоду од 21,9 одсто, где је 2002. имало 5,6%, а 2011. године 7,8% учешћа. Трећа велика језичка група су они чији је матерњи језик румунски, који су је 2002. имали 0,9%, а 2011. године 0,8% учешћа. Пад су забележили бугарски, мађарски, румунски и хрватски језик, док албански и босански као матерњи језици у најновијем попису нису забележени.

На основу резултата из наведеног пописа уочљиво је, с једне стране, да се 116 становника из српске етничке заједнице није изјаснило за српски језик као матерњи и с друге, да је за 1.615 становника влашки језик матерњи, иако је Влаха свега 788.

Ова појава указује на значај који матерњи језик има у очувању личног идентитета, културе и традиције становника пограничја. Асимилација мањинског становништва, као што видимо, није за последицу имала удаљавање од матерњег језика.

Информисање и медији у Кладову

Становници пограничних општина користе свој матерњи језик у комуникацији. Осим у приватним, породичним формама комуницирања, језици мањина се с циљем остваривања права на информисање, користе и у средствима јавног информисања.

У општини Кладово постоји неколико локалних медијских станица које се баве информисањем становништва, емитовањем телевизијских прилога, вести и догађаја из околине. То су Радио телевизија Кладово (ТВ Кладово и Радио Кладово) која емитује целодневни програм, Радио „Ђердап“, као и интернет радио-станица „Доина“ и друге.

Радио телевизија Кладово је почела са радом 2003. године, а дозволу за емитовање на локалном нивоу је добила 2008. године. Садржај програма је едукативан и афирмише богато наслеђе, културу и обичаје бројних мањина које живе на овом простору, али и у сусед-

чило да говори још у најранијем детињству, односно језик који лице сматра матерњим ако се у домаћинству говори више језика.

ству.⁶ РТВ Кладово је учествовала на пројектима код Министарства културе, а два су се тичала националних мањина: “Живот и обичаји Влаха у Кључу” и “Транспарентност у животу и обичајима Румуна”. Пошто је Кладово миграторно подручје, где готово трећина становништва живи у земљама Европе, програм може да се прати и у иностранству.

Радио Бердан почео је са радом 1985. године емитовањем целодневног програма са разним информативним, забавним и музичким емисијама.⁷ Програм је комерцијалног типа. Осим ових активности у току су материјалнотехничке и кадровске припреме за отварање модерног ТВ студија што би омогућило емитовање телевизијског програма.

Радио Егета емитује програм од 1996. године. Покривајући шире подручје, ово средство информисања ужива поверење локалног становништва. Радио има велики значај у повезивању локалних слушалица са слушаоцима у дијаспори који програм прате путем сајта. Радио излази у сусрет захтевима националних мањина да слушају програм на свом језику, па су у програмску шему укључене и емисије на језику најбројније националне мањине у општини Кладова (на влашком језику).⁸

Осим ове три медијске куће, постоји и *Радио Доина* (влашки, *доина* – драг/а) са седиштем у селу Грабовица. Емитује радио програм на румунском и влашком језику преко интернета, иако непостоји званичан податак о регистрацији.

Политичко представљање етничких мањина у Кладову

Права етничких мањина у локалним органима управе у Србији нуде политичко учешће које остварују кроз партије националних мањина или одборе странака са државног нивоа (без етничког контекста). На изборима одржаним 2012. године, мањине нису имале заједничку или самосталну листу за одборнике у Скупштини општине Кладово, која би окупљала само мањине.

На локалним изборима у општини Кладово две странке мањина су учествовале одвојено: Влашка демократска странка (ВДС) у коалицији са Партијом пензионера (ПУПС); а Група грађана (уз подршку Влашке демократске странке Србије) са Покретом радника и сељака (ПРС), које нису успеле да добију поверење грађана влашке етничке заједнице. Међутим, по изборним резултатима се огледа интеграција етничких мањина, где Власи и Румуни, па и Црногорци би-

⁶ <http://www.tvkladovo.com/?p=1174>

⁷ <http://radiodjerdap.rs/>

⁸ <http://www.rtv-egeta.net/>

рају махом политичке опције ванетничког контекста, тј. немањинске странке, које могу да пређу изборни цензуз (5 %).

Локални избори у Кладову су имали пријављених 9 изборних листа, са укупно 170 кандидата, на којима је изашло 12.483 гласача или 53% од укупно 23.408 лица с правом гласа.⁹ Највише гласова је освојила Демократска странка 4.331 (36,2%), а онда СНС 3.002 (25,1%), СПС 2.290 (19,1%), па ДСС 881 (7,4%), док су Група грађана са освојених 3,3%, као и коалиција ПУПС-ВДС (3,3%) остале без представника у Скупштини општине Кладово.

МЕЂУЕТНИЧКИ И МЕЂУВЕРСКИ ОДНОСИ

Као што смо већ видели у оквиру представљања етничке структуре становништва, Кладово представља општину у којој већ годинама заједно живе Срби и Власи. Квалитетом и карактером међуетничких и међуверских односа становништво на личном примеру показује да је заједнички живот могућ. Дуга традиција заједничког живљења показала је и да сукоби (етнички и верски) могу бити непознаница хетерогеној средини. На овом подручју обе етничке групе сачувале су и негују своје идентитете на које се с поносом позивају, али и изграђују пријатељске међуетничке односе које карактеришу међусобно поштовање, уважавање, толеранција и сарадња. С обзиром на то да обе етничке групе припадају истој верској заједници, квалитет њихових односа годинама уназад темељен је управо на заједничким верским начелима. Тако се данас може рећи да је у овој средини дошло до додира, мешања и уједначавања културе и стварања једне варијанте нове, специфичне субкултуре са елементима српског и влашког наслеђа.

И поред успешне асимилације Влаха у српску средину, ипак између ове две етничке групе постоје значајне разлике у етнографским карактеристикама на којима оне изграђују властити идентитет. Власи су до данас сачували свој језик, који у кући користе равноправно са српским, своје обичаје, који се од српских разликују углавном када су везани за погребне обреде, склонији су мистицизму и врачању, као и поштовању традиције (Стајић, 2007).

Током суживота, ове две етничке групе су много тога прихватиле једна од друге и научили да живе заједно. Тако је, на пример, код Срба све учесталије слављење више слава, што је влашка традиција, а Власи све чешће живе у инокосним породицама што је раније било неприхватљиво за ову заједницу.

⁹ <http://www.tvkladovo.com>

Истраживање показује да су везе и односи између Срба и Влаха на овим просторима веома квалитетне, што се може потврдити: великим бројем мешовитих бракова, узајамним пријатељствима, великим бројем узајамних кумстава, заједничким учешћем у друштвеном и културном животу, и др.

*Позитивни и негативни примери
међуетничке и међуверске сарадње*

За подручје Кладова није карактеристично постојање негативних примера међуетничке и међуверске сарадње. Појединачни, спорадични случајеви којима би се могао приписати епитет „негативни“ углавном се везују за вербалне сукобе који се најчешће дешавају са мањинским делом влашке заједнице чији се чланови декларишу као Румуни. С обзиром на то да су овакви односи карактеристични и да се јављају и у оквиру саме влашке етничке заједнице, и да их већинско влашко становништво сматра провокацијама које имају за циљ оспоравање влашког идентитета и румунизацију, не могу се сматрати значајним примерима већ само спорадичним појавама.

Основна одлика мултиетничког живота Кладова је сарадња у готово свим сферама личног и друштвеног бивствовања становништва. Нарочито се истиче пример позитивних међуетничких односа у области културних дешавања. На овом пољу треба истаћи деловање двеју организација чије су активности и програми намењени свим становницима Кладова без обзира на њихову етничку и верску припадност. То су *Центар за културу Кладово* и *Удружење Гергина* из Неготина.

Центар за културу Кладово, као установа поливалентног типа, својим програмским активностима промовише и унапређује значај културних вредности на подручју општине Кладово кроз организовање квалитетних културних садржаја, подстицање и подршку различитих облика уметничког стваралаштва свих друштвених слојева и категорија локалног становништва, гостовање истакнутих и признатих уметника и сл.¹⁰ Активности ове установе подржавају и прате све етничке групе и верске заједнице Кладова.

Пример позитивне међуетничке сарадње на територији општине Кладово представљају и културна дешавања у организацији добровољног удружења „*Гергина*“ из Неготина. Иако територијано не припада општини Кладово, својим активностима ово удружење значајно утиче на културни живот становништва Кладова, посебно влашке етничке заједнице. Основано ради „остваривања циљева у области заштите и чувања културног наслеђа, традиције, језика, историј-

¹⁰ <http://www.kulturakladovo.rs/>

ских тековина, обичаја, музике и игара Влаха у Неготинској и Тимо-чкој Крајини“;¹¹ својом активношћу удружење „Гергина“ представља позитиван пример међуетничке сарадње засноване на међусобном уважавању личног идентитета, традиције и културе.

Школска омладина – етничка и верска дистанца

На основу података надлежне Школске Управе (Школска Управа Зајечар) у школску 2012/13. год. на територији Општине Кладово уписано је укупно 1.838 ученика. Школску омладину основношколског узраста чине 1.280 ученика из укупно шест основних школа („Вук Караџић“, „Стефаније Михајловић“, „Љубица Јовановић Радосављевић“, „Хајдук Вељко“, „Светозар Радић“, ОМШ „Константин Бабић“) и 558 ученика средњошколског узраста из две средње школе, „Свети Сава“ и „Техничка школа“ (Слика 2).

Слика 2. Средње школе „Свети Сава“ и Техничка школа, Кладово (М. Јовановић, мај 2013. год.)

Figure 2. Secondary School “Sveti Sava” and Technical School, Kladovo (M. Jovanović, May 2013)

Дугогодишња традиција основног образовања, која датира још из 1835. године (по наводима из Давидовићевог забавника), показује

¹¹ <http://www.gergina.co.nr/>

да су основну школу увек похађали ученици из различитих етничких и верских заједница. Данас, већински део основношколске омладине на територији општине Кладово чине хришћани (православци) српске етничке заједнице. Међутим, треба нагласити да је постојећа ситуација последица двеју појава. Наиме, данашњи тренутак карактерише, с једне стране, масовна појава да се припадници влашке заједнице изјашњавају као Срби, и с друге, да се велики број ученика из мешовитих бракова (српско-румунски и српско-влашки) такође декларишу као Срби. Осим Срба, основношколску омладину чине још и Власи, Румуни, Македонци, Црногорци и Роми.

Мултиетничност је одлика и средњошколске омладине Кладова. Још од 1962/63. године, када је у Кладову отворено издвојено одељење Гимназије „Предраг Костић“, средњошколску омладину чине ученици свих етничких и верских група локалног становништва. Иако је етничка структура средњошколске омладине слична структури основношколске омладине, неопходно је указати на појаву која се у неколико последњих година све више јавља међу ученицима средњих школа: већина ученика су Срби или се изјашњавају као Срби, док се мањи број њих изјашњава као Власи, Румуни, Македонци, Црногорци или Роми. Међутим, у последњих неколико година, све чешће се при крају средњошколског образовања деца из влашких, румунских или мешовитих бракова, која су се до тада изјашњавала као Срби, почињу декларисати као Румуни. Ова појава се јавља као реакција на проходност и стипендирање које се на државним факултетима у Румунији пружа припадницима румунске националне мањине у Србији.

Имајући у виду дугогодишњу мултиетничку структуру и савремене струје међу средњошколском омладином, поставља се питање да ли данас постоји етничка и верска дистанца међу школском омладином. На основу разговора са ученицима и непосредног искуства наставника и стручних сарадника, може се закључити да етничка и верска дистанца не постоје међу школском омладином Кладова. Наиме, ученици показују отворености и толеранцију према другим етничким групама и верским заједницама, најпре у погледу слободе избора и једнаких права за све. Отвореност за међуетничке односе огледа се у спремности младих за остваривање различитих социјалних односа: дружење, склапање пријатељства, заједничко учење, заједничке радне активности и сл. Занимљиво је и то да су млади показали и велику отвореност за ступање у емотивне везе и брак са припадницима других етничких заједница истих конфесија.

Кад је реч о верској дистанци међу школском омладином, пракса је нешто другачија. Иако постоји висок степен толеранције и отворености према другим конфесијама у погледу слободе избора, једнаких права и међусобног дружења, уочена је извесна дистанца у

односу на ближе социјалне односе. Млади у Кладову истичу да нису спремни за емотивне везе и склапање бракова са припадницима других конфесија (између хришћанске и исламске конфесије). Основни разлог проналазе у културној, традиционалној и вредносној различитости, али и неприхватању ових веза од стране породице и верске заједнице којој припадају.

ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

Као етнички и религијски хетерогена средина, погранична општина Кладово представља важну географску целину за Републику Србију. Заступљеност Срба је изнад 85% и религијски удео становника који су православне вероисповести изнад 90%, што гарантује политичко-безбедносну стабилност у будућности. Осим Срба, као већинског становништва, у Кладову постоје и друге етничке групе, од којих су најбројнији Власи, а затим следе Црногорци и Румуни, са учешћем мањим од 5% појединачно. Иако је менталитет становника у Кладову сличан, јер су и Срби, Власи, Црногорци и Румуни православне вероисповести и привржени идеји „својатања“ мањих етничитета, обичан народ не сматра да је етничка припадност одлучујућа у међусобним односима, што потврђује квалитет и карактер успостављених веза и односа међу њима. Тако данас ову територију карактерише већи број кумстава између Влаха и Срба, неголи између самих Срба.

Иако се извесни проблеми јављају у званичним документима и државној политици, дугогодишња традиција заједничког живљења показала је да етничка припадност никада није била узрок нетрпељивости и сукоба на овом подручју.

Може се закључити да нижи степен отворености за блиске и брачне везе са припадницима других конфесија не утиче значајно на квалитет међусобних односа, како међу одраслима, тако и међу школском омладином у Кладову, те да не постоји етничка и верска дистанца међу њима.

Етничке заједнице Кладова негују традицију на принципима међусобног поштовања и уважавања различитости, чиме изграђују пријатељске међуетничке односе са осталим становништвом. Јасно је да континуитет добрих међуљудских односа етничких и религијских групација у Кладову, ствара перцепцију стабилне и одрживе средине, која са политичког, културолошког и социолошког аспекта одудара на позитиван начин од многих суседних општина. Становништво у општини Кладово је пример да различитост може бити предност у коме се препознаје мултикултуралност као елемент међурелигијске и међуетничке сарадње становника у пограничном простору Републике Србије.

ЛИТЕРАТУРА

- Јаковљевић, Р. (2010). *Историја Кладова*. (<http://www.rapidlibrary.com/.../ranko-jakovljevic-istorija-kladova-pdf>)
- Јоксимовић, С. и Кубурић, З. (2002). Верска толеранција и дистанца. У: Кубурић, З. (Прир.): *Религија, веронаука, толеранција*, (137–154). Нови Сад: Центар за емпиријска истраживања религије.
- Кубурић, З. (1996). *Религија, породица, млади*. Београд: ТИ.
- Кубурић, З. (2003). Живот у верски хомогеној или хетерогеној средини. У: Шефер, Ј, Максић, С и Јоксимовић, С. (Прир.): *Уважавање различитости и образовање*, (196–203). Београд: Институт за педагошка истраживања.
- РЗС и Министарство за људска и мањинска права Србије и Црне Горе. *Етнички мозаик Србије*. Према подацима пописа становништва 2002. (2004). Београд: Бирографија.
- Републички завод за статистику. Попис становништва, домаћинстава и станова у 2002. (2004). *СТАНОВНИШТВО. Упоредни преглед броја становника од 1948–2002*. Подаци по насељима, Књига 1, Београд.
- Републички завод за статистику. (2003). *СТАНОВНИШТВО. Национална и етничка припадност*, Подаци по насељима, Књига 1, Београд.
- Републички завод за статистику. (2003). *СТАНОВНИШТВО. Вероисповест, матерњи језик и национална или етничка припадност према старости и полу*. Подаци по општинама, Књига 3, Београд.
- Републички завод за статистику. (2012). *ЛОКАЛНИ ИЗБОРИ 2012*. Република Србија - Коначни резултати избора, Београд.
- Стајић, М. (2007). Етнички односи Срба и Влаха у Ресави. *Корени V*. Јагодина: Историјски архив.
- Трифунковић, В. Драговић, Њ. (2012). Демографске промене у југоисточној Србији и регионални друштвени развој. У: Митровић, Ј. (прир.): *Становништво југоисточне Србије: утицај демографских промена у југоисточној Србији на друштвени развој и безбедност*, (195–213). Београд и Ниш: Центар за научноистраживачки рад САНУ и Универзитета у Нишу и Центар за социолошка истраживања Филозофског факултета у Нишу.
- Цветичанин, М. (1934). *Споменница Тимочке епархије*, (поговор). Зајечар, стр. 322.

Web странице:

- Општина Кладово, <http://www.kladovo.org.rs> (Приступљено: 24.02.2013.)
- Википедија, <http://sr.wikipedia.org/wiki/> (датум 24.02.2013.)
- Републички завод за статистику, <http://popis2011.statrs/?long=cir> (25.04.2013)
- Информациони систем о правима мањина, <http://miris.eurac.edu/> (датум 20.02.2013)
- Канцеларија за верска питања, <http://www.vere.gov.rs/> (датум 20.02.2013)
- Удружење „Гергина“, <http://www.gergina.co.nr/> (датум 14.03.2013.)
- Центар за културу, <http://www.kulturakladovo.rs/> (датум 14.03.2013.)
- РТВ Кладово, <http://www.tvkladovo.com> (датум 20.04.2013.)
- Радио „Ђердап“, <http://radiodjerdap.rs/> (датум 20.04.2013.)
- РТВ „Егета“, <http://www.rtv-egeta.net/> (датум 20.04.2013.)
- Епархија тимочка, СПЦ, <http://www.eparhija-timocka.org> (датум 20.04.2013.)

Njegoš Dragović, University of Belgrade, Technical Faculty, Bor
 Marija Jovanović, University of Niš, Faculty of Philosophy, Department of Pedagogy,
 Niš

RELIGIOUS AND ETHNIC PANORAMA OF THE MUNICIPALITY OF KLADOVO

Summary

Municipalities in eastern parts of Serbia, with the population of different religions and nationalities, represent historically, culturally, demographically, and strategically important areas. One of such municipalities is Kladovo. Throughout history, Kladovo has been inhabited by people whose structure and proportion of ethnic and religious groups has often changed following the political changes and existential conditions of this municipality in relation to the district, state, and region.

The population in Kladovo grew from 1948 to 1981, while after 1981 a constant population decline was recorded. Population growth in the first inter-census period was at a floating rate of 6%, then it stagnated and amounted to just over 1% (1953-1961). In the period from 1961 to 1981, the economic expectations regarding the development of the “Đerdap” hydro system influenced a dynamic population growth from 28,217 to 33,376.

It can be observed that the negative trend started after 1981 and lasted until 2011 with a population decline of over 38%. This means that the population in 2011 was lower than in 1948 by almost 6,000 inhabitants. It is obvious that this decline was caused by large population migration from villages into towns, followed by emigration and the search for better conditions in larger regional centres.

Ethnic structure of settlements in Kladovo is heterogeneous with a significant number of Serbian nationals in all 23 villages. Nowadays, following a population analysis at the municipal level, the basic characteristics of the ethnic structure of Kladovo population are the following: 1) the majority of Kladovo population are Serbs (Kladovo 85.7%); 2) ethnic minorities 6.7%; 3) the largest minority community in this municipality are the Vlachs (3.8%).

The dominant religious group in Kladovo are Christians (over 91%), where Serbs, as an ethnic majority, share the Orthodox religion by fate or by choice with ethnic Vlachs, Montenegrins, Romanians and Macedonians. The Roma who live in Kladovo are mostly Muslims.

A variety of religious buildings in Kladovo settlements and their history confirm that this population has publicly expressed their religion since ancient times and that, regardless of their ethnicity, the Holy Trinity has been uniting them for centuries.

Kladovo municipality has several TV stations that provide information to the people and broadcast TV programs, news, and events from the environment. These are radio and television station Kladovo (TV station Kladovo and Radio station Kladovo) with full-day programming, then Radio station “Đerdap”, as well as an internet Radio station “Doina”, etc. The programming schedules of these public services are adapted to the needs and characteristics of local population and they include content in the language of ethnic minorities.

The coexistence of Serbs and other ethnic communities shows that all ethnic groups in this region have preserved and nurtured their identities on which they pride themselves and that they are building friendly inter-ethnic relations characterised by mutual respect, appreciation, tolerance, and cooperation.

This area has witnessed a contact, a mixing, and an equalization of cultures, as well as a creation of a new, specific, subculture with elements of both Serbian and

Vlach heritage. On the principles of mutual respect, tolerance, and respect for diversity, the multi-ethnic population of Kladovo has good interethnic and interreligious relations, as well as various forms of cooperation and mutual support.

Students in Kladovo show openness and tolerance towards other ethnic and religious groups, primarily in terms of freedom of choice and equal rights for everyone. Openness for interethnic relations is reflected in the willingness of young people to participate in different social relations: socialising, making friends, studying together, working together, or entering into marriage or emotional relationships with members of other ethnic groups of the same religion.

Kladovo municipality and its residents, although living in a heterogeneous environment in terms of religious and ethnic structure, are a true example that functioning and cohabitation under conditions like these does not necessarily have to be accompanied by conflicts and hostility – instead, it can be a community based on the principles of respect of the diversity.